

לשמוע קול תורה – פסוק השבוע

פרשת שופטים

אחריות המנהיגים

פרשת שופטים מסתיימת בדין "עגלה ערופה":

אם נמצא אדם מת על האדמה ולא ידוע מי הרגו, התורה מצווה את זקני העיר הקרובה לערוך טקס הכולל עריפת עגלה בנחל והצהרה כי הם אינם אשמים ברצח של אותו האדם:

"וְעָנוּ וְאָמְרוּ יְדִינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ" (דברים כא, ז).

רש"י מעלה מייד את התמיהה המתבקשת: "וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם?!"

מדוע נדרשים זקני העיר להצהיר שידם לא הייתה במעל – היעלה על הדעת שהם הרוצחים חלילה? אלא הכוונה היא שאין הם אחראים למותו של האיש (= "יְדִינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה") משום שהם לא היו מודעים כלל לקיומו בקרבם. הם לא הכירוהו ולא ראו אותו (= "וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ") – אך אילו היו מכירים אותו ודאי שלא היו שולחים אותו בלי ליווי, וכנראה שמותו היה נמנע. מכאן משמע שאם היו הזקנים רואים את האיש ואף על פי כן מתרשלים בהגנתו – היו הם נושאים באחריות למותו.

מכאן שאסור לאדם היודע על עוולה כלשהי לחפות על עושי העוולה כדי להגן על שמה הטוב של החבורה – מציאות שכיחה עד היום בעולמנו. יש לדעת כי המעלים עיניו כמוהו כמבצע הפשע בעצמו.

אך יש לשאול: הואיל ואותם זקני בית דין טוענים שהם אינם אחראים, שהרי לא ידעו כלל וכלל על קיומו של האיש, מדוע אפוא עליהם לעשות את כל הטקס המביש הזה?

התשובה היא שעל אף שהם ודאי אינם רוצחים ואי אפשר להאשימם ברצח בצורה ישירה, עליהם לראות את עצמם אחראים על חינוך הציבור. אומנם לא שפכנו את הדם הזה כי לא ראינו, אבל אשמים אנחנו על אשר לא ראינו. דווקא משום שלא ראינו אנו זקוקים לכפרה, ועל כן אנו מבקשים: "כִּפֹּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ ה' וְאַל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקִרְבְּ עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל" (שם, ח).

טקס עריפת העגלה בנחל נועד לחדד את המודעות לאחריותם הכוללת של המנהיגים ולתביעה שהם נתבעים לדאוג לרווחת כל הציבור, לראות את כולם ולדאוג לביטחון של כל יחיד ויחיד בחברה. אם הייתה התרופפות כלשהי בעבר יש לדאוג שהיא לא תישנה בעתיד – והמודעות המיוחדת תביא לשינויים מבורכים שיכפרו על העוון, כסיומו של הפסוק: "וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם".

שאול דוד בוצ'קו